

VĚTY ÚČINKOVÉ

Věty účinkové (neboli konsekutivní) vyjadřují **důsledek** (účinek, konsekvenci), **který plyne z děje věty hlavní**. Souvětí s typickou účinkovou větou se vyznačuje tím, že v ději věty hlavní nemusí být obsažen rys úmyslu. Tím se liší od typického souvětí s větou účelovou, které je naopak charakterizováno rysem „úmysl“ ve větě hlavní. Věta účinková obvykle následuje po větě hlavní.

Hranice mezi větou účinkovou a účelovou, ale i jinými typy vět nejsou nicméně vždy ostré. V literatuře³⁹ se proto objevuje přístup, který nepředpokládá zcela oddělené skupiny vět, ale škálu s pomezními případy.

Spojky, negace, výrazy ve větě hlavní

Věty účinková je uvozena spojkou **ut**, která se do češtiny překládá nejčastěji jako „že“ nebo „takže“. Pokud se děj v účinkové větě sice neuskutečňuje, ale je to žádoucí, používá se při překladu spojka „aby“ (např. „Není tak rychlý, aby nás dohonil.“).⁴⁰ V záporné větě účinkové se používá zápornka **non** nebo záporná zájmena a adverbia (např. *nemo*, *nihil*, *numquam* atd.). Pro souřadné spojení dvou záporných účinkových vět se používá spojka *neque* (*nec*) „a ne“. Je-li zápor ve větě hlavní i vedlejší, může se ve větě vedlejší objevit místo **ut non** (1) spojka **quin** „že ne“ (2).

(1) ...*numquam ita paratus sum, ut non mora laeter*. (Plin. *epist.* 5, 9, 2)

...nikdy nejsem tak připravený, abych se neradoval z odkladu.

(2) *Numquam tam male est Siculis, quin aliquid facete et commode dicant...* (Cic. *Verr.* II 4, 95)

Sicilanům se nikdy nedaří tak špatně, že by si nevyprávěli vtipy...

Ve větě hlavní bývají výrazy **sic**, **ita** „tak“, **tam** (zejména ve spojení s adjektivy a adverbii) „tak“, **tantum** „tolik, (jen) natolik“, **tantus** „tak veliký“, **tot** „tolik“, (**usque**) **adeo** „až do té míry, tak“, **usque eo** „až do té míry“, **is** „ten, takový“, **talis** „takový“, **eiusmodi** „takový, toho druhu“ apod. Ve větě hlavní však žádný z těchto výrazů být nemusí. Spojka **ut** se pak obvykle překládá jako „takže“.

39 Cabrillana Leal (2011, s. 46–48 et passim).

40 Karlík (1995, s. 459).

Způsoby ve větě vedlejší

Ve větě účinkové se používá **konjunktiv**, a to zejména **konjunktiv prézentu, imperfekta a perfekta**. Konjunktiv plusquamperfekta se vyskytuje vzácně. Zřídka se mohou objevit také tvary opisného časování činného na *-urus sim* a *-urus essem* pro vyjádření následnosti. Do češtiny se konjunktiv **překládá indikativem příslušného času** (tj. konjunktiv prézentu indikativem přítomného času, konjunktiv imperfekta a perfekta indikativem minulého času).

Použití konjunktivu v účinkových větách není vždy ve shodě s pravidly souslednosti časové. V českých gramatikách latiny se tento jev označuje termínem **samostatný konjunktiv**. Znamená to, že ve vedlejší větě se používá konjunktiv toho času, který by byl ve větě v případě, že by se jednalo o nezávislou indikativní větu.⁴¹ V příkladu (3) je např. ve větě hlavní indikativ perfekta a v účinkové vedlejší větě konjunktiv prézentu. Při vyjádření pomocí dvou nezávislých nebo souřadně spojených vět by v první z nich zůstal indikativ perfekta („Verres za tři roky Sicílii velmi zpusťošil a zničil.“), ve druhé by se objevil indikativ prézentu („A proto už nemůžže být navráćena do původního stavu.“).

Originální věta:

- (3) ...*quam* [sc. Siciliam] *iste* [sc. Verres] *per triennium ita vexavit ac perdidit, ut ea restitui in antiquum statum nullo modo possit*,... (Cic. Verr. I 12)
...tenhle [tj. Verres] ji [tj. Sicílii] za tři roky tak zpusťošil a zničil, že už ji není možné navrátit do původního stavu...

Hypotetická verze se dvěma nezávislými větami:

- (4) *Siciliam iste* [sc. Verres] *per triennium magnopere vexavit ac perdidit. Ob eam rem restitui in antiquum statum non potest.*
Siciliam iste [sc. Verres] *per triennium magnopere vexavit ac perdidit, itaque restitui in antiquum statum non potest.*
Verres za tři roky Sicílii velmi zpusťošil a zničil, a proto už ji není možné navrátit do původního stavu.

Indikativu prézentu v nezávislé větě tedy odpovídá ve větě účinkové **konjunktiv prézentu, indikativu imperfekta** odpovídá **konjunktiv imperfekta** a **indikativu perfekta** odpovídá **konjunktiv perfekta** atd. V některých případech je výsledný konjunktiv

41 Užívání konjunktivu v účinkových větách bylo vysvětlováno různě. Přehled názorů a teorií je podán v Cabrillana Leal (2011, s. 76–81).

ve shodě s pravidly souslednosti časové, jindy však nikoliv. Mezi nejčastější odchylky od souslednosti časové patří **konjunktiv perfekta** a **konjunktiv prézentu po minulém čase**, obzvláště po **indikativu perfekta**.⁴²

Konjunktiv prézentu po indikativu perfekta ve větě hlavní (3) se vyskytuje zejména v případech, že vyjadřuje stav vyplývající z minulého děje nebo důsledky minulého děje přetrvávající do přítomnosti. Užití konjunktivu prézentu může být také ovlivněno kontextem.

Protiklad mezi konjunktivem imperfekta a perfekta lze připodobnit k opozici mezi indikativy těchto časů. **Konjunktiv perfekta** (5) vyjadřuje děj jako **uzavřený celek** nebo děj s dopadem do přítomnosti. Konjunktiv perfekta se proto často vyskytuje ve větách vyjadřujících dosavadní zkušenost, v nichž se mohou objevit výrazy typu „nikdy nic“, „nikdo nikdy“ atd. (6). **Konjunktiv imperfekta** (7) se naproti tomu dívá na **děj v jeho průběhu** a vyjadřuje **popis, pozadí** či **okolnosti** pro jiný minulý děj.

(5) *Eo facto **sic doluit, nihil ut tulerit** gravius in vita...* (Cic. *Tusc.* 5, 20, 60)

Tím činem se tak trápil, že v celém svém životě nic nenesl bolestněji...

(6) ***Ardebat autem cupiditate sic, ut in nullo umquam flagrantius studium viderim.*** (Cic. *Brut.* 302)

Tak hořel nadšením, že jsem nikdy u nikoho větší zájem neviděl.

(7) *Tarquinius (...) **sic Servium diligebat, ut is eius vulgo haberetur filius,**...* (Cic. *rep.* 2, 37)

Tarquinius (...) měl Servia tak rád, že byl všeobecně pokládán za jeho syna...

Vzácně se může vyskytnout i konjunktiv imperfekta po čase hlavním. Příkladem je (8), kde je ve větě hlavní obsaženo obecně platné tvrzení, které je doloženo příkladem z minulosti.

(8) ...[sc. patriae] **tanta est vis ac tanta natura, ut Ithacam (...) sapientissimus vir immortalitati anteponeret,**... (Cic. *de orat.* 1, 196)

...vlast má tak velikou sílu a takové kouzlo (dosl. povahu), že onen moudrý muž dával přednost Ithace před nesmrtelností,...

Vysvětlení konjunktivu v účinkových větách na základě paralely mezi časem konjunktivu a hypotetického indikativu v nezávislé větě se opírá o některé věty, které vyjadřují účinek či důsledek, ale nemají formu vedlejší účinkové věty (9). Odchylky od souslednosti časové tak odpovídají volnějším vztahům vedlejší věty k větě hlavní než je tomu např. u vět obsahových žadacích.

42 Viz Cabrillana Leal a Tarriño Ruiz (2009, s. 641).

(9) *Itaque tantum afuit, ut inflammares nostros animos, somnum isto loco vix tenebamus.*

(Cic. Brut. 278)

A tak tolik chybělo, abys nás zaujal, že jsme u toho usínali.

A tak tolik chybělo, abys nás zaujal, usínali jsme u toho.

Vůbec jsi nás nezaujal, skoro jsme u toho usnuli.

Speciální typy účinkových vět

Mezi „speciální“ typy účinkových vět jsou zde zařazeny konstrukce s *quam ut* vyjadřující srovnání „než aby“, dvojice vět s *ut* následujících po *tantum abest* a účinkové věty vyjadřující omezení, u nichž je při překladu do češtiny nutné volit jiné prostředky než pouhé „že“ nebo „takže“.

Věty vyjadřující omezení

Některé účinkové věty omezují platnost věty hlavní. V češtině může být tento význam vyjádřen např. pomocí výrazů „jen natolik, že“ nebo „jen tak málo, že“. V latině mohou být tyto věty uvozeny např. výrazy *sed ut* „ale jen natolik, že/aby“ (10), *ea conditione... ut* „jen s tou podmínkou, že“, *ita non... ut* „tak málo, že“ (11). Někdy však omezující význam vyplývá pouze z kontextu.

(10) *...dabo egenti, sed ut ipse non egeam; succurram perituro, sed ut ipse non peream,...* (Sen. benef. 2, 15, 1)

...tomu, kdo nemá, dám, ale jen tak, abych sám neměl nouzi; pomůžu tomu, kdo je ohrožen smrtí, ale jen tak, abych sám nezemřel...

(11) *Erat (...) ita non superstitiosus, ut (...) sacrificia et fana contemneret, ita non timidus ad mortem, ut in acie sit ob rem publicam interfectus.* (Cic. fin. 2, 20, 63)

Byl tak málo pověřivý, že nedbal na obřady a svatyně, a tak málo se bál smrti, že byl v zájmu státu zabit v boji.

Tantum abest ut... ut

Věta účinková se vyskytuje také v souvětí se slovesem *abesse* v hlavní větě, po níž následují dvě věty uvozené spojkou *ut*. První z nich je **obsahová** a **druhá účinková**. Děj věty účinkové vyjadřuje **protiklad** k ději věty obsahové. Při překladu do češtiny lze tuto

skutečnost vyjádřit např. spojením „takže naopak“ (tj. „tolik chybí, že... takže naopak“). V obou větách je **konjunktiv**, v obsahové větě se obvykle řídí pravidly souslednosti časové.

- (12) *Philosophia tantum abest ut (...) laudetur, ut a plerisque neglecta a multis etiam vituperetur.* (Cic. *Tusc.* 5, 2, 6)

Tolik chybí, aby byla filozofie uznávána, že je většinou lidí zanedbávána a mnoha lidmi dokonce tupena.

Filozofii se vůbec nedostává uznání, ba právě naopak – většina lidí se o ni nestará a mnozí ji znevažují.

Sloveso *abesse* je často v 3. osobě singuláru, může se však objevit i v jiném tvaru.

Srovnání *quam ut*

Mezi účinkové věty se někdy řadí také věty vyjadřující srovnání, které jsou uvozeny výrazem *quam ut* (13) nebo vztažným *quam qui* (*quae, quod*) „než aby“ (14). Jindy bývají pokládány spíše za věty srovnávací. Ve větě hlavní se často objevuje **komparativ**. Ve větě vedlejší se používá **konjunktiv přítomného** po čase hlavním nebo **konjunktiv imperfekta** po čase vedlejším.

- (13) *Nihil est enim in dicendo, Catule, maius, quam ut faveat oratori is, qui audiet,...* (Cic. *de orat.* 2, 178)

Nic není v řečnictví důležitějšího, Catule, než aby byl posluchač řečníkovi příznivě nakloněn,...

- (14) *Maior sum, quam cui possit Fortuna nocere.* (Ov. *met.* 6, 195)

Jsem příliš významný, než aby mi mohl osud uškodit.

Věty s *ut non* vyjadřující „aniž by“

Mezi věty účinkové lze zařadit i věty s *ut non*, které vzhledem ke kontextu nabývají významu „aniž by“ (15).

- (15) *Possum pedes movere, ut non curram: currere non possum, ut pedes non moveam.* (Sen. *dial.* 2, 7, 5)

Můžu hýbat nohama, aniž bych běžel: nemůžu běžet, aniž bych hýbal nohama.

Vztažné věty účinkové

Účinek mohou vyjadřovat i vztažné věty s konjunktivem. Ve větě hlavní často bývá zápor (*non, nemo, nihil,...*), viz (16), (17), a mohou v ní být stejné výrazy jako u spojkových vět (*ita, sic, tantum,...*). Pokud je zápor ve větě hlavní i vedlejší, může se místo *qui* (*quae, quod*) *non* objevit spojka **quin** (17). Ve větách vztažných se vyskytuje konjunktiv stejného typu jako ve větách spojkových, ale **odchyly od souslednosti časové** (18) **jsou méně časté**.⁴³

Při překladu do češtiny lze použít vztažná zájmena nebo spojky „že“, „aby“. Konjunktiv se někdy překládá do češtiny kondicionálem, viz níže.

- (16) *Nihil est tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile...* (Cic. *parad.* 3)
Nic není tak neuvěřitelného, aby se to řečením nestalo pravděpodobným,...
- (17) *Nemo est, quin intellegat ruere illam rem publicam.* (Cic. *Verr.* II 5, 12)
Není nikdo, kdo by nechápal, že se takový stát hroutí.
- (18) *Nemo Lilybaei fuit, quin viderit, nemo in Sicilia, quin audierit.* (Cic. *Verr.* II 5, 140)
V Lilybeu nebyl nikdo, kdo by to neviděl, a na Sicílii nikdo, kdo by to neslyšel.

Mezi **vztažné věty účinkové** se řadí také konjunktivní věty, které následují např. po těchto výrazech ve větě hlavní:⁴⁴

- *is / talis, qui* „takový, který“;
- *esse* „být“, *adesse* „být přítomen“, (*non*) *deesse* „(ne)chybět“, *existere* „být“..., např.: *nemo est, qui* „není nikdo, kdo“; *sunt, qui; non desunt, qui* „jsou takoví, kteří“; *nihil est, quod* „není nic, co“;
- *locus, qui* „místo, které/kde“; *tempus, quo* „čas, kdy“;
- *dignus / indignus, qui* „hoděn / nehoděn toho, aby“; *idoneus, qui* „vhodný k tomu, aby“.

Tento typ vztažných vět s konjunktivem se vyznačuje tím, že věta vedlejší vyjadřuje **definici** či **charakteristiku** osoby, věci, místa apod.⁴⁵ Vztažná věta je tedy určitou abstrakcí a vyjadřuje soubor vlastností, který by osoba nebo věc měla mít bez ohledu na to, zda existuje či nikoliv. V češtině se ve větách tohoto typu často používá kondicionál, není to však pravidlem. Např. ve větě „Hledáme pracovníka, který by uměl / umí plyně čín-

43 Traina (1993, s. 408, n. 2).

44 Traina (1993, s. 404–409).

45 Tento způsob používání konjunktivu byl již popsán v kapitole o větách vztažných, a to v subkapitole *Konjunktiv vyjadřující definici*. Zde je výklad zopakován, rozšířen a doplněn dalšími příklady, aby nebyl odkazem na rozsáhlejší subkapitolu narušen celkový výklad o větách účinkových.

sky a ovládal / ovládá další dva světové jazyky“ jsou pouze definovány požadavky, aniž by bylo jasné, zda se taková osoba najde či nikoliv.

Věty s konjunktivem vyjadřující charakteristiku stojí v opozici ke **vztažným větám s indikativem**, které následují po stejných výrazech, ale slouží k **identifikaci** – tj. přiřazují vlastnosti k osobě nebo věci, která je podávána jako **skutečně existující** (obrazně řečeno lze na ni ukázat prstem). *Is est, qui* s indikativem tedy znamená „to je ten (např. z mnoha jiných, kteří zde stojí), kdo“, kdežto *is est, qui* s konjunktivem vyjadřuje charakteristiku osoby „on je takový, že (by)“.

Rozdíl mezi konjunktivem a indikativem nespočívá v protikladu neexistence – existence v reálném světě. Zatímco indikativ předpokládá existenci osoby či věci, konjunktiv se o její existenci nezajímá, ale pouze popisuje její charakteristiky. V obou případech se může jednat o reálně existující osoby nebo věci, rozdílný je pouze úhel pohledu. Příkladem mohou být věty (19) a (20), následující po *sunt, qui*. Ve větě (19) se pouze konstatuje, že existuje skupina lidí s určitým názorem, kdežto ve větě (20) je důraz kladen na charakteristiku skupiny lidí.

(19) *Sunt, qui propter utilitatem modo petendam putant amicitiam ...* (Cic. inv. 2, 55, 167)
Jsou lidé, kteří si myslí, že se přátelství má uzavírat jen kvůli užitku...

(20) *Sunt enim, qui discessum animi a corpore putent esse mortem.* (Cic. Tusc. 1, 9, 18)
Jsou (takoví) lidé, kteří si myslí, že smrt je odloučení duše od těla.

Rozdíl mezi konjunktivem a indikativem je dobře patrný rovněž ve větách (21) a (22), následujících po *sum, qui*. Konjunktiv (21) vyjadřuje vlastnost a charakteristiku („já jsem takový, že“), kdežto indikativ (22) identifikaci určité osoby („já jsem ten, kdo..., nikoliv někdo jiný“). Indikativ jako prostředek sloužící ke ztotožnění určité vlastnosti s určitou osobou může být podpořen také použitím zájmen *ille, hic* apod.

(21) *Is sum, qui istos plausus, cum popularibus civibus tribuerentur, semper contempserim.* (Cic. Phil. 1, 37)

Já jsem ten, kdo vždy opovrhoval těmito projevy přízně, když se prokazovaly oblíbeným občanům. (vyjádření charakteristiky: mám takový charakter, že z toho plyne opovrhování projevy přízně)

(22) *Ille ego sum, qui te colui...* (Ov. Pont. 1, 2, 29)

Já jsem ten, kdo tě ctíl... (přiřazení ke konkrétní osobě – jsem to já, nikoliv někdo jiný)

Je-li **věta hlavní záporná** (např. *nemo est, qui* „není nikdo, kdo“, *nihil est, quod* „není nic, co“, *non est, quod* „není, co / není důvod, proč“), následuje po ní **obvykle vedlejší věta s konjunktivem** (23) – (25), protože se v ní většinou podává charakteristika neexistující osoby nebo věci. Za určitých okolností se však může objevit i **indikativ**. Příkladem

je věta (26), která vyvrací mylnou identifikaci osoby (tj. „Já nejsem ten, kdo tě najal, to byl někdo jiný.“).

- (23) ***Nemo est, qui ullam spem salutis reliquam esse arbitretur.*** (Cic. Verr. II 5, 12)
Není nikdo, kdo by si myslel, že je ještě nějaká naděje na záchranu.
- (24) ***Nihil erat, quod scriberem.*** (Cic. Att. 12, 41, 1)
Nebylo nic, co bych psal.
- (25) ...*quam miserabilis gens, in qua nemo fuit, qui verum diceret regi,*... (Sen. benef. 6, 31, 12)
...jak ubohý to byl národ, v němž nebyl nikdo, kdo by říkal králi pravdu,...
- (26) ***Non ego sum, qui te dudum conduxī.*** (Plaut. Merc. 757)
Já nejsem ten, kdo si tě předtím najal.

Přehled

Spojky	<i>ut</i> <i>ut non (ut nemo, ut nihil,...)</i> <i>quin</i> (při záporu ve větě hlavní i vedlejší)	že, takže že ne, takže ne že ne, takže ne
Výrazy ve větě hlavní	<i>ita, sic, tam, (usque) adeo, tantus, tantum, is, talis, eiusmodi,...</i>	
Způsoby	konjunktiv tzv. samostatný (konjunktiv toho času, jaký by byl v nezávislé indikativní větě) nejčastěji: konjunktiv přítomného, imperfekta, perfekta odchylky od souslednosti	
Další konstrukce	komparativ + <i>quam ut</i> + konjunktiv <i>tantum abest ut ... ut</i> <i>ut non</i>	než aby tolik chybí, že... (tak)že (naopak) aniž by
Jiné způsoby vyjádření	vztažné věty s konjunktivem vět účinkových často po výrazech typu <i>nemo est, qui; is est qui; nihil est quod</i> atd. zápor ve větě hlavní i vedlejší: místo zájmena může být <i>quin</i>	

Tipy pro překlad

Při překladu do češtiny je nutné rozeznat účinkové věty od ostatních vět s *ut*. Po vyloučení indikativních vět s *ut* zůstává skupina konjunktivních vět, mezi které patří zejména obsahové věty oznamovací (např. po *accidit* „stává se“), obsahové věty žádací, věty účelové a také obsahové věty tázací. Formální rozdíly a podobnosti mezi těmito větami shrnuje následující tabulka:

	účinkové	obsahové oznamovací (po <i>accidit</i> apod.)	obsahové žádací	obsahové tázací	účelové
negace	<i>ut non</i>	<i>ut non</i>	<i>ne</i>	<i>non</i>	<i>ne</i>
konjunktiv	préz., impf., pf. samostatný	préz., impf. (vzácně i pf.) podle času ve větě hlavní	préz., impf. (pf. plpf. jen ve větách obavných) podle času ve větě hlavní	všechny konjunktivy podle slednosti časové	préz., impf. podle času ve větě hlavní
predikáty ve větě hlavní	není rozhodující	<i>accidit, fit, mos est,...</i>	<i>orare, rogare, monere, studere,...</i>	<i>quaerere, nescire, videre,...</i>	není rozhodující
ostatní výrazy ve větě hlavní	<i>ita, sic, tantus, talis, eiusmodi...</i> není povinný	není rozhodující	není rozhodující	není rozhodující	<i>propterea, idcirco, ideo,...</i> není povinný

Jak je z tabulky patrné, formální znaky mohou, ale nemusejí pomoci odlišit jednotlivé typy vět. Důležitou charakteristikou vět účinkových jsou zejména výrazy ve větě hlavní, samostatný konjunktiv a negace *non* (*nemo, nihil,...*). Není-li možné rozhodnout na základě formálních znaků, je nutné vycházet pouze z významu a začlenění věty do souvětí. **Věta účinková** vždy vyjadřuje důsledek, který plyne z děje věty hlavní. **Věta účelová** proti tomu vyjadřuje účel, kterého má být dosaženo, a obvykle je v ní přítomen rys vůle nebo úmyslu. Příkladem může být dvojice vět „Postavili ten dům tak dobře, že dvacet let nebylo třeba nic opravovat“ a „Postavili ten dům tak dobře proto, aby ho nemuseli v dalších dvaceti letech opravovat“ V prvním případě je dobrý stav domu pouhým důsledkem plynoucím z děje věty hlavní a jedná se tedy o větu účinkovou, kdežto ve druhém je dobrý stav domu záměrem a cílem, se kterým byl stavěn, a jedná se tedy o větu účelovou. **Věty obsahové** se od vět účelových i účinkových liší tím, že obsazují pozici předmětu nebo podmětu predikátu ve větě hlavní.

Při překladu do latiny je nejprve nutné rozeznat, že věta s „že“, „takže“, ale někdy i „aby“ vyjadřuje účinek. V češtině bývají ve větě hlavní obdobné výrazy jako v latině, např. „tak“, „takový“, „toho druhu“, „tak velký“. Ve větě hlavní však žádný takový výraz být nemusí, spojkou bývá v tomto případě „takže“. Věta musí zároveň vyjadřovat důsledek plynoucí z děje věty hlavní. Největší obtíže způsobuje použití konjunktivu. Do určité míry lze vycházet z tvarů českého slovesa ve vedlejší větě. Je-li v přítomném čase, použijeme konjunktiv přítentů, je-li v minulém čase, je třeba volit mezi konjunktivem perfekta a imperfekta. Konjunktiv perfekta někdy odpovídá dokonavému vidu a konjunktiv imperfekta vidu nedokonavému. Nemusí to však platit vždy, a proto je důležité mít na paměti, že konjunktiv imperfekta vyjadřuje současný děj a děj v jeho průběhu, zatímco konjunktiv perfekta děj ukončený a děj chápaný „zvenku“ jako celek. Typickým kontextem, ve kterém se uplatní konjunktiv perfekta, jsou věty jako např. „Schoval poklad tak důkladně, že už ho *nikdy nikdo* nenašel.“

Při překladu vztažných vět do latiny je nutné nejprve rozhodnout, zda se bude jednat o konjunktivní či indikativní větu. Určitým vodítkem je zápor ve větě hlavní a kondicionál ve větě vedlejší, který obvykle odpovídá konjunktivu. Avšak i české indikativní věty vztažné lze přeložit konjunktivem, pokud má být vyjádřena charakteristika dané osoby či věci. Rozhodující je zamýšlený význam, který může být patrný pouze z kontextu. Čas konjunktivu odpovídá častěji než u spojkových vět souslednosti časové, nemusí to však být pravidlem.